

ท่านปรีดี พนมยงค์ กับทหารของชาติ

ศ.ดร.อิสสระ นิตินันท์ประกาศ*

ปรีดี พนมยงค์ ๒๕๖๑

เมื่อประมาณห้าสิบปีมานี้ หรือหลังจากที่เกิดการรัฐประหาร เมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน 2490 แล้วไม่นานนัก ได้มีการปล่อยข่าวในหมู่ประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแวดวงของคนในเครื่องแบบว่า ท่านปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโสเมื่อครั้งดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี¹ ได้สั่งปลดนายทหารประจำการเป็นจำนวนมาก ทำให้นายทหารเหล่านั้นซึ่งได้เสียสละเพื่อชาติมาแล้วต้องกระอักกระอ่วนใจและหวาดกลัวว่า ทางทหารไม่ได้จัดพาหนะขนส่งทหารที่ถูกปลดประจำการกลับภูมิลำเนาเดิมดังเช่นที่เคยปฏิบัติมา

การปล่อยข่าวเพื่อทำลายท่านปรีดีดังกล่าวเป็นการกระทำของผู้มีอำนาจในบ้านเมืองที่เกรงว่าท่านปรีดีซึ่งขณะนั้นลี้ภัยการเมืองไปอยู่ต่างแดน² จะกลับมามีอำนาจอีก ด้วยการสนับสนุนของนายทหารระดับสูงที่คุมกำลังบางคนซึ่งได้ร่วมงานกู้ชาติด้วยกันมาในระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง จึงต้องทำให้ทหารทั้งหลายรู้สึกเกลียดชังและต่อต้านท่าน

แต่โดยความเป็นจริงนั้นการปลดทหารประจำการหลังจากที่สงครามโลกครั้งที่สองได้สิ้นสุดลงเป็นเรื่องปกติธรรมดา และทุกประเทศไม่ว่าจะแพ้หรือชนะสงครามก็ทำกันอย่างน้อยทั้งนั้น การปลด

ทหารประจำการสมัยรัฐบาลท่านปรีดี พนมยงค์ จึงมิใช่เรื่องผิดปกติแต่อย่างใด ส่วนที่กระแสวิพากษ์วิจารณ์ว่า รัฐบาลของท่านไม่ได้จัดพาหนะขนส่งทหารที่ถูกปลดประจำการกลับภูมิลำเนาเดิม นั้น ก็เป็นการบิดเบือนข้อเท็จจริง เพราะในเวลานั้นสงครามโลกครั้งที่สองเพิ่งยุติได้ไม่นาน ประเทศไทยยังอยู่ในภาวะคับขัน ยานพาหนะที่ทางราชการมีอยู่ขณะนั้นจึงไม่เพียงพอกับความต้องการทางทหาร ดังที่พลเอก จีระ วิชิตสงคราม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมในรัฐบาลท่านปรีดี พนมยงค์ได้ชี้แจงต่อสภาผู้แทนราษฎรดังนี้

“ในการพิจารณาในเรื่องที่จะชดเชยหรือให้ความสะดวกทหารที่เราพิจารณาพลทหารก่อนนายทหารเราพิจารณาในครั้งนั้นก็ว่าพวกทหารที่จะต้องปลดปล่อยเป็นจำนวนมาก ในการที่จะปลดไปนั้นทางการได้ให้เงินเดือนล่วงหน้าหนึ่งเดือน เงินเบี้ยเลี้ยงประกอบด้วยเงินเพิ่มหนึ่งเดือนสำหรับเพื่อจะให้ผู้นั้นคิดตัวไปที่บ้าน แล้วก็ให้เสื้อผ้าหนึ่งชุดที่จะให้ติดตัวไป แต่เรื่องเสื้อผ้าต้องขอออกตัวบ้าง ไม่มีเสื้อผ้าใหม่ ก็ยอมให้ชุดที่ผู้นั้นแต่งติดตัวไป นอกจากนั้นทางกองทัพช่วยเหลือให้ผ้าขาวม้าและผ้าอื่นติดตัวไปด้วย ในการส่งนั้นตกลงว่าจะส่งถึงที่ตำบล

* ศาสตราจารย์ ดร. อิสสระ นิตินันท์ประกาศ: นิตินันท์บัณฑิต (มธก.) ปริญญาเอกทางกฎหมายจากประเทศฝรั่งเศส อดีตบรรณการวารสารธรรมศาสตร์ เคยเป็นข้าราชการผู้น้อยในกรมบัญชีกลาง ตำแหน่งสุดท้าย คือ รองผู้อำนวยการสำนักงานงบประมาณ เป็นอาจารย์วิชากฎหมายในมหาวิทยาลัยและวิทยาลัยหลายแห่ง ปัจจุบันเป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

¹ ท่านปรีดี พนมยงค์ เป็นนายกรัฐมนตรีตั้งแต่วันที่ 24 มีนาคม - 21 สิงหาคม 2489

² ในขณะที่เกิดรัฐประหาร 8 พฤศจิกายน 2489 รัฐบาลที่บริหารราชการแผ่นดินตามวิถีทางรัฐธรรมนูญ คือ รัฐบาลที่มี พณฯ พลเรือตรีถวัลย์ ช่างनावาสวัสดิ์ เป็นนายกรัฐมนตรี ท่านปรีดีฯ มิได้มีตำแหน่งในรัฐบาลหรือตำแหน่งการเมืองใดๆ จึงไม่น่าจะต้องหลบหนีไปไหน แต่คณะรัฐประหารภายใต้การนำของพลโทผิน ชุณหะวัณ ได้สั่งคำสั่งทหารไปค้นหาจับกุมท่านปรีดีฯ ในตอนกลางคืนของคืนวันที่ 8 พฤศจิกายน 2489 เพื่อควบคุมตัวท่าน เพราะเห็นว่าท่านเป็นหัวหน้าเสรีไทยที่ได้ทำการกอบกู้เอกราชของประเทศไทยในระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง จึงมีสมัครพรรคพวกมากอีกทั้งได้รับการเชื่อถือจากผู้นำประเทศมหาอำนาจที่ได้รับมอบอำนาจจากผู้บังคับบัญชา และเป็นที่ทราบกันดีว่าท่านเป็นนักประชาธิปไตยอย่างแท้จริง จึงมีอุดมการณ์ที่ตรงกันข้ามกับอุดมการณ์ของระบบเผด็จการทหาร ด้วยเหตุนี้ คณะรัฐประหารจึงถือว่าท่านเป็นฝ่ายตรงกันข้ามและต้องกำจัดท่าน แต่พระเจ้ายังคุ้มครองคนดี ท่านจึงรอดพ้นจากการจับกุมของคณะรัฐประหารอย่างหวุดหวิด

ที่รับพวกนั้นเข้ามา ตอนหลังก็มีเหตุขัดข้องบ้างก็ เป็นความจำเป็นบ้าง คือที่ขนส่งทางรถไฟ แต่เรา ขาดรถไฟ บางคนก็ต้องไปทางอื่นบ้างความจริง ทหารเราพิจารณาและช่วยเหลือทางอื่นอยู่บ้าง คือท่ามาแต่ครั้งก่อนที่จะปลดครั้งนี้ด้วยซ้ำ รวม ความว่าเราได้พิจารณาอย่างเห็นอกเห็นใจทั้งนั้น^๑

จากคำชี้แจงของ พลเอกจิระ วิชิต สงคราม ดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่ารัฐบาล ท่านปรีดี พนมยงค์ ได้ดูแลทหารที่ถูกปลด ประจําการอย่างดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ตาม สถานการณ์ของบ้านเมืองในขณะนั้น

อนึ่ง การกระทำและการแสดงออกบางอย่าง ของท่านปรีดีฯ ยังแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าท่าน เข้าใจ เห็นใจ และปรารถนาดีต่อทหารที่ได้รับใช้ชาติ ด้วยความเสียสละมาแล้ว ดังจะกล่าวต่อไปนี้

หลังจากที่เข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2489 แล้ว ท่านปรีดี พนมยงค์ เห็นว่าทหารที่ถูกปลดประจําการ ควรจะได้รับเงิน ชดเชยจากทางราชการ และทางการควรเพิ่มเงิน บำรุงความสุขให้ทหารประจําการนอกเหนือจากเงิน อื่นๆ ที่ให้ได้รับเช่นเดียวกับข้าราชการฝ่ายพลเรือน จึงได้สั่งการให้กระทรวงการคลังพิจารณาดำเนินการ ในเรื่องดังกล่าว ต่อมารัฐบาลของท่านได้จัดทำร่าง พระราชบัญญัติอนุญาตให้รัฐบาลจ่ายเงินไปพลาง ก่อนพุทธศักราช 2489 เพื่อเสนอต่อสภาผู้แทน ราษฎร^๒ รัฐบาลจึงได้ตั้งรายจ่ายรายการเงินชดเชย ทหารที่ปลดประจําการ และรายการเพิ่มค่าบำรุง ความสุขทหารและตำรวจไว้ในร่างพระราชบัญญัติ ฉบับนี้

สำหรับรายการเงินชดเชยทหารที่ปลดประจําการนั้น ได้ตั้งไว้เป็นเงิน 8,189,000 บาท (สำหรับ ระยะเวลา 2 เดือน) ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. เป็นค่าพาหนะกลับภูมิลำเนาเดิม 2,291,459 บาท

2. จ่ายเป็นเงินก้อน ให้แก่ทหารที่ถูกปลดตามเกณฑ์ ดังนี้

ก. ต่ำกว่านายร้อย 5,084 คนๆละ 600 บาท เป็นเงิน 3,002,400 บาท

ข. นายร้อย 1,485 คนๆละ 1,500 บาท เป็นเงิน 2,217,500 บาท

ค. นายพัน 14 คนๆละ 3,000 บาท เป็นเงิน 42,000 บาท

ส่วนรายการเพิ่มเงินบำรุงความสุขทหารและตำรวจได้ตั้งไว้เป็นเงิน 2,700,000 บาท (สำหรับ ระยะเวลา 2 เดือน)^๓

ในการเสนอร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวต่อ สภาผู้แทนราษฎร ท่านปรีดี พนมยงค์ ได้แถลง เหตุผลมีข้อความตอนหนึ่งซึ่งเกี่ยวกับการช่วยเหลือ ทหาร ตำรวจ ที่ได้รับความเดือดร้อนจากค่าครองชีพที่สูงขึ้นมาก ดังนี้

“...พลทหาร และตำรวจ ย่อมเป็นกำลังสำคัญของชาติในการรักษาความสงบเรียบร้อย ย่อมมีความจำเป็นที่จะให้การครองชีพของชาติดีขึ้น จึงเห็นว่าควรที่จะเพิ่มเงินเดือนชั่วคราวให้แก่พลทหารและตำรวจ ซึ่งได้ตั้งมาแล้ว.....”

^๑ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทน, รายงานการประชุมสภาผู้แทน (สามัญ) สมัยที่ 2 ชุด 5 หน้า 100

^๒ รัฐบาลท่านปรีดี พนมยงค์ เข้าบริหารราชการแผ่นดินเมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2489 ซึ่งเป็นระยะต้นปีงบประมาณ 2489 แต่ขณะนั้น พระราชบัญญัติงบประมาณประจำปี 2489 ยังไม่ประกาศใช้และโดยที่การจัดทำงบประมาณประจำปีต้องใช้เวลาพอสมควร ประกอบกับความจำเป็นที่รัฐบาลจำเป็นต้องใช้จ่ายเงินในการบริหารราชการแผ่นดินในระหว่างที่ยังไม่ประกาศใช้พระราชบัญญัติงบประมาณประจำปีนั้น รัฐบาลจึงได้เสนอร่างพระราชบัญญัติอนุญาตให้รัฐบาลจ่ายเงินไปพลางก่อน พุทธศักราช 2489 ต่อสภาผู้แทนราษฎร

^๓ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎรครั้งที่ 18/2489 วันที่ 1 เมษายน 2489 (สามัญ) สมัยที่ 2 ชุดที่ 14 หน้า 11

นอกจากนี้ ท่านยังได้กล่าวแสดงความรู้สึกเห็นใจทหารที่ถูกปลดประจำการ ดังนี้

“...ที่นี่ รายการที่ 4 เงินชดเชยทหารที่ถูกปลด นี่ก็เป็นการยุติธรรม กล่าวคือ ทหารนั้นเวลารบทัพจับศึก เราก็ใช้รบทัพ ครั้นเวลาเราปลดแล้วจะไม่ส่งให้เขากลับภูมิลำเนาเดิมนั้นก็เท่ากับว่าถึงเวลาใช้ก็ใช้ ถึงเวลาเลิกใช้ก็เลิกใส่ให้กลับไป ดังนั้น เพื่อให้ทหารเหล่านี้กลับไปยังบ้านเกิดของเขาและมีเงินพอสมควร เขาจะได้กลับไปประพฤติเป็นพลเมืองดี...”

อีกตอนหนึ่ง ท่านได้กล่าวว่า “กระทรวงกลาโหมได้พิจารณาถึงหน่วยกำลังว่า มีนายทหารที่ต้องปลดไปเป็นจำนวนหลายคน ก็เป็นธรรมดาที่นายทหารเหล่านั้นได้เล่าเรียน หรือฝึกมาในทางทหาร ในทางอาชีพเราต้องให้ทุนเขาบ้างเพื่อจะได้เป็นทุนบ้าง เพื่อจะได้เป็นทุนต่อไป จริงอยู่สำหรับพวกอื่นอาจประกอบอาชีพที่ตนถนัดได้ หรือพวกที่ร่ำเรียนกฎหมายก็อาจจะเป็นทนาย แต่ทหารออกไปไม่มีใครจ้างให้หัดทหารก็จำเป็นต้องหาทุนให้บ้าง เพื่อเขาจะได้ตั้งเนื้อตั้งตัว ในการนี้ได้กำหนดไว้ว่า สำหรับผู้ที่ต่ำกว่านายร้อย แต่สำหรับนายร้อย นายพัน และนายพลนั้น ก็นึกว่าเป็นการชอบธรรมแล้วที่จะให้เขาพอมิ ทุน ไปก่อสร้างตัวบ้างพอสมควร”

ยิ่งกว่านั้น ท่านรัฐบุรุษอาวุโสยังได้คิดที่จะช่วยเหลือให้นายทหารสัญญาบัตรที่ถูกปลดประจำการในครั้งนั้นได้มีงานทำด้วย ในระหว่างการประชุมสภาผู้แทนเพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัติอนุญาตให้รัฐบาลจ่ายเงินไปพลางก่อน (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2489 สมาชิกสภาผู้แทนท่านหนึ่งได้ถาม

รัฐบาลว่ามีแผนการจะให้ทหารที่ถูกปลดประจำการประกอบอาชีพเป็น หลักฐานอย่างไรหรือไม่ ท่านปรีดิฯ ในฐานะหัวหน้ารัฐบาลได้ชี้แจงดังนี้

“ข้าพเจ้าขอชี้แจงให้ได้ทราบว่าได้เตรียมการที่จะช่วยทหารที่ได้ปลดเป็นกองหนุนไป โดยเฉพาะพวกนายทหารคิดไว้ว่า ในองค์การข้าวซึ่งเราจำเป็นต้องใช้ผู้คนในการไปช่วยท้องถิ่นต่างๆ นั้น กำลังปรึกษากับรัฐมนตรีพาณิชย์อยู่ ถ้าเราต้องการจำนวนเท่าใดแล้ว เรามอบกรมพอเป็นสังเขปเพื่อปฏิบัติงานได้นั้นวิธีหนึ่ง แล้ววิธีการสหกรณ์หรือทางที่จะใช้ไปในท้องถิ่นเรา กำลังคิดเหมือนกันและได้เห็นอกผู้ที่ปลดไปนี้อย่างจริงจัง”⁶

แต่น่าเสียดายว่า ท่านปรีดิฯ ยังไม่ทันได้ช่วยเหลือให้นายทหารเหล่านั้นได้มีอาชีพเป็นหลักฐานตามที่ตั้งใจไว้ ท่านได้กราบถวายบังคมลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเสียก่อน เนื่องจากถูกกรมสุขทางการเมืองโหมกระหน่ำอย่างไม่เป็นธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การที่ถูกนักการเมืองฝ่ายตรงกันข้ามป้ายสีว่าพัวพันกับกรณีสวรรคตของสันเกล้าฯ ร.8 ประกอบกับได้ตรากตรำทำงานรับใช้ประเทศชาติด้วยความเหนื่อยยากในระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง ท่านจึงต้องการพักผ่อนและเปิดโอกาสให้คนอื่นเข้ามาบริหารราชการแผ่นดินตามระบอบประชาธิปไตย

เมื่อพิจารณาการกระทำและการแสดงออกของท่านปรีดิฯ พนมยงค์ ดังได้กล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าท่านรัฐบุรุษอาวุโสเข้าใจ เห็นใจ และปรารถนาดีต่อทหารของชาติไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าแม่ทัพนายกองทั้งหลาย

⁶ ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง ประเทศไทยโดยรัฐบาล จอมพล ป.พิบูลสงคราม ได้ประกาศสงครามกับบริเตนใหญ่และสหรัฐอเมริกา เมื่อสงครามโลกครั้งนั้นสิ้นสุดลงแล้ว ประเทศไทยและบริเตนใหญ่ได้ทำสัญญากันที่สิงคโปร์ เมื่อวันที่ 1 มกราคม 2489 เพื่อเลิกสถานะสงครามระหว่างประเทศทั้งสอง สัญญาดังกล่าวซึ่งรู้จักในนามของ “สัญญาสมบูรณนิยม” มีข้อกำหนดข้อหนึ่งว่าประเทศไทยจะต้องส่งข้าวให้แก่บริเตนใหญ่เปล่าๆ (ไม่มีค่าตอบแทน) ต่อมารัฐบาลท่านปรีดิฯ ได้เจรจากับสัญญาดังกล่าวกับบริเตนใหญ่เป็นผลสำเร็จ โดยเปลี่ยนจากการที่ประเทศไทยต้องส่งข้าวให้เปล่า เป็น บริเตนใหญ่รับซื้อข้าวจากประเทศไทย 1,200,000 ตัน เพื่อปฏิบัติตามพันธกรณีดังกล่าว รัฐบาลได้ตั้งหน่วยงานขึ้นหน่วยงานหนึ่งสังกัดกระทรวงพาณิชย์ เพื่อให้ทำหน้าที่ซื้อข้าวส่งให้บริเตนใหญ่ หน่วยงานดังกล่าวมีชื่อว่า “องค์การข้าว”

มาร์ช ม.ธ.ก.

อันธรรมชาติรสับนามความสามัคคี

ร่วมรักในสิทธิ์เสรีชัย
 สัจธรรมนำเราไว้ในดวงใจ
 โดมดำรงธงชัยในวิญญาน
 โดมดำรงจงจิตหาญดวงมานันต์
 สถิตในธรรมล้ำบันลือชัย
 เราเดิน เผชิญโชคชัย
 เราเดิน เผชิญโชคชัย
 ร่วมใจ ร่วมใจ เชิดชัยเหลืองแดง
 ร่วมแรง สำแดงกำลัง

อันธรรมชาติยังยงคงฟ้าและดิน

ใจรักไม่สิ้นสรรพนิรันดรมา
 เกียรติคุณนานเนาเราใจศรัทธา
 เทิดนามาสมไทยเกรียงไกรนาม
 รวบรวมตั้งจิตรักสมัครอยู่
 จะสู้เพื่อธรรมนั้น นิรันดรกาล
 เร็วมา เร็วมา จะซำอยู่โย
 ร่วมใจ ร่วมใจ เชิดชัยเหลืองแดง
 ร่วมแรง สำแดงกำลัง

หมายเหตุ: ในปี 2494 ผมได้มีโอกาสฟังเพลง La Marseilles ของฝรั่งเศสและก็มีความประทับใจทั้งเนื้อร้องและทำนอง โดยเฉพาะหลังจากที่ได้ทราบประวัติความเป็นมาของเพลงนี้ จึงได้มีความคิดที่จะประพันธ์เนื้อร้องเป็นไทยสำหรับนักศึกษาธรรมศาสตร์ - ทวีปาว

เก็บตก

หลังจากจีนได้ปฏิวัติจากอาณาจักรมาเป็นสาธารณรัฐตั้งแต่ปี ค.ศ.1912 ก็ได้มีการติดต่อสร้างสัมพันธไมตรีกับประเทศต่างๆ เป็นครั้งแรก โดยส่งทูตไปประจำในประเทศตะวันตกทั้งหลาย เอกอัครราชทูตจีนคนแรกที่ได้ไปประจำกรุงปารีส เมื่อไปถึงฝรั่งเศสใหม่ๆ ก็จัดงานเลี้ยงครั้งสำคัญขึ้น ณ ภัตตาคารที่มีชื่อเสียงหรูหราที่สุดแห่งหนึ่งในปารีส และได้เชื้อเชิญทูตประเทศต่างๆ มากินเลี้ยงกันเป็นที่ครื้นเครง หลังจากเสพย์สุราอาหารกันเป็นที่ชื่นมื่นแล้ว ท่านทูตก็ลุกขึ้นกล่าวคำปราศรัย โดยกล่าวเป็นข้อความตามประเพณีจีนคือ เจ้าภาพต้องพูดถ่อมตัวให้นุ่มนวลที่สุดเท่าที่จะทำได้ ท่านทูตจีนก็ได้กล่าวอารัมภกถาดตามแบบฉบับชาวจีนที่มีมรรยาทอันดี ดังนี้

“เรารู้สึกเป็นเกียรติอย่างยิ่งที่ท่านผู้มีเกียรติทั้งหลายได้มาให้เกียรติแก่เรา แม้ว่าอาหารที่เราเลี้ยง จะไม่มีรสชาติ เนื่องจากพ่อครัวของเราไม่มีฝีมือในการปรุงอาหารเลยแม้แต่น้อย มิหนำซ้ำ สุราก็จัดซิดไม่เป็นรสเลย ความบกพร่องทั้งหลายทั้งปวงนี้ ขอให้ท่านผู้มีเกียรติได้ให้อภัยแก่เราด้วย”

วันรุ่งขึ้น ท่านทูตจีนถูกภัตตาคารที่จัดเลี้ยงฟ้องเรียกค่าเสียหายเป็นเงินหลายแสนฟรังก์ ข้อหาละเมิดทำให้ภัตตาคารต้องเสื่อมเสียชื่อเสียง ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทางทำมาหาได้ของภัตตาคารชั้นยอดของปารีส ซึ่งก็คือชั้นยอดของโลก

“นายหมึก” รวบรวม